

NAJWYŻSZA IZBA KONTROLI

Delegatura w Krakowie

LKR.410.006.02.2018

P/18/098

WYSTĄPIENIE POKONTROLNE

NAJWYŻSZA IZBA KONTROLI

Delegatura w Krakowie

ul. Łobzowska 67, 30-038 Kraków

T +48 12 342 34 00, F +48 12 342 34 44

lkr@nik.gov.pl

I. Dane identyfikacyjne kontroli

Numer i tytuł kontroli	P/18/098 – Wykorzystywanie naturalnych surowców leczniczych w lecznictwie uzdrowiskowym ¹
Jednostka przeprowadzająca kontrolę	Najwyższa Izba Kontroli Delegatura w Krakowie
Kontrolerzy	1. Barbara Guga – główny specjalista kontroli państwowej, upoważnienie do kontroli nr LKR/86/2018 z 17 kwietnia 2018 r. 2. Anna Stochel-Lukasińska – główny specjalista kontroli państwowej, upoważnienie do kontroli nr LKR/87/2018 z 17 kwietnia 2018 r. (dowód: akta kontroli str. 1-2)
Jednostka kontrolowana	Uzdrowisko Szczawnica S.A., ul. Zdrojowa 26, 34-460 Szczawnica (Spółka)
Kierownik jednostki kontrolowanej	Gabriela Kierzyk – Prezes Zarządu (Prezes) (dowód: akta kontroli str. 3-4)

II. Ocena kontrolowanej działalności

Ocena ogólna²

W okresie objętym kontrolą, Spółka udzielała świadczeń opieki zdrowotnej w leczeniu uzdrowiskowym, z wykorzystaniem w zabiegach bodźcowych³ naturalnych surowców leczniczych, tj. mineralnej wody leczniczej używanej do krenoterapii, kąpeli mineralnych i inhalacji oraz wody leczniczej – solanki do kąpeli solankowych.

Do wykonywania zabiegów bodźcowych Spółka wykorzystywała także produkty, które nie były naturalnymi surowcami leczniczymi (tj. pastę borowinową⁴, plastry borowinowe⁵ i płyn siarczkowy⁶). Stanowiło to naruszenie wymogów określonych w art. 2 pkt 1 lit. a ustawy z dnia 28 lipca 2005 r. o lecznictwie uzdrowiskowym, uzdrowiskach i obszarach ochrony uzdrowiskowej oraz o gminach uzdrowiskowych⁷ oraz § 7 ust. 1 zarządzenia Nr 63/2016/DSM w sprawie określenia warunków zawierania i realizacji umów w rodzaju lecznictwo uzdrowiskowe. Właściwości lecznicze tych produktów nie zostały potwierdzone w decyzjach Ministra Zdrowia, wydanych na podstawie art. 40 ust. 2 w związku z art. 19 ust. 1 pkt 2 ustawy o lecznictwie uzdrowiskowym.

¹ Kontrolą objęto okres od 1 stycznia 2016 r. do 31 marca 2018 r. i okres wcześniejszy lub późniejszy, jeżeli zaistniałe zdarzenia miały wpływ na kontrolowaną działalność.

² Najwyższa Izba Kontroli stosuje 3-stopniową skalę ocen: pozytywna, pozytywna mimo stwierdzonych nieprawidłowości, negatywna. Jeżeli sformułowanie oceny ogólnej według proponowanej skali byłoby nadmiernie utrudnione albo taka ocena nie dawałaby prawdziwego obrazu funkcjonowania kontrolowanej jednostki w zakresie objętym kontrolą, stosuje się ocenę opisową, bądź uzupełnia ocenę ogólną o dodatkowe objaśnienie. W niniejszym wystąpieniu pokontrolnym zastosowano ocenę opisową.

³ Tj. zabiegi fizjoterapeutyczne z wykorzystaniem naturalnych surowców leczniczych, określone w załączniku nr 4 do zarządzenia Nr 63/2016/DSM Prezesa Narodowego Funduszu Zdrowia z dnia 29 czerwca 2016 r. w sprawie zawierania i realizacji umów w rodzaju lecznictwo uzdrowiskowe dalej: zarządzenia Nr 63/2016/DSM w sprawie określenia warunków zawierania i realizacji umów w rodzaju lecznictwo uzdrowiskowe.

⁴ Do kąpeli borowinowych i jontoforezy borowinowej.

⁵ Do okładów borowinowych.

⁶ Do kąpeli siarczkowych.

⁷ Dz.U. z 2017 r., poz. 1056 ze zm. – dalej: ustawa o lecznictwie uzdrowiskowym.

Zabiegi z użyciem wód leczniczych oraz solanki stanowiły ok. 94,6 % zabiegów bodźcowych ogółem⁸. Natomiast zabiegi z użyciem pasty borowinowej, plastrów borowinowych i płynu siarczkowego do kąpieli stanowiły ok. 5,4 % zabiegów bodźcowych ogółem.

Spółka udzielała świadczeń opieki zdrowotnej zgodnie z kierunkami leczniczymi Uzdrowiska Szczawnica. W statucie Spółki i regulaminie podmiotu leczniczego nie wskazano kierunków leczniczych leczenia uzdrowiskowego wymienionych w decyzji Ministra Zdrowia w sprawie potwierdzenia możliwości prowadzenia lecznictwa uzdrowiskowego na obszarze Uzdrowiska Szczawnica oraz ustalenia kierunków leczniczych.

Na podstawie umów zawartych w okresie objętym kontrolą⁹ z Małopolskim Oddziałem Wojewódzkim Narodowego Funduszu Zdrowia w Krakowie (NFZ), Spółka udzieliła świadczeń opieki zdrowotnej w rodzaju lecznictwa uzdrowiskowego 2.385 pacjentom, w tym 950 w ramach uzdrowiskowego leczenia sanatoryjnego dorosłych).

Analiza dokumentacji medycznej 90 pacjentów wykazała, że 60 pacjentom (66%) Spółka udzieliła świadczeń niezgodnie z wymogami określonymi w art. 2 pkt 1 lit. a ustawy o lecznictwie uzdrowiskowym i § 7 ust. 1 zarządzenia Nr 63/2016/DSM w sprawie określenia warunków zawierania i realizacji umów w rodzaju lecznictwa uzdrowiskowego, tj. w ramach 18 wymaganych podczas turnusu zabiegów bodźcowych¹⁰ wykonano zabiegi z wykorzystaniem produktów, nie będących naturalnymi surowcami leczniczymi. Pozostałym 30 pacjentom (34%) Spółka udzieliła świadczeń opieki zdrowotnej, zgodnie z warunkami dotyczącymi sposobu oraz czasu ich realizacji.

We wszystkich 90 badanych przypadkach, w karcie zabiegów brakowało podpisu fizjoterapeuty wykonującego zabieg, co stanowiło naruszenie § 10 ust. 1 pkt 3 lit. e rozporządzenia Ministra Zdrowia z dnia 9 listopada 2015 r. w sprawie rodzajów, zakresu i wzorów dokumentacji medycznej oraz sposobu jej przetwarzania¹¹.

NIK zwraca uwagę, że Spółka do dnia 12 czerwca 2018 r.¹² nie dostosowała zakładów lecznictwa uzdrowiskowego do niektórych warunków techniczno-organizacyjnych i lokalowych, wskazanych w rozporządzeniu Ministra Zdrowia z dnia 2 kwietnia 2012 r. w sprawie określenia wymagań, jakim powinny odpowiadać zakłady i urządzenia lecznictwa uzdrowiskowego¹³. Termin na ich dostosowanie upływa 31 grudnia 2018 r.

III. Opis ustalonego stanu faktycznego

Opis stanu
faktycznego

W okresie objętym kontrolą tj. lata 2016-2018 I kw. zasadniczym przedmiotem działalności przez Spółkę było uzdrowiskowe leczenie sanatoryjne oraz ambulatoryjne.

(dowód: akta kontroli str. 5-55)

Spółkę wpisano do Rejestru Podmiotów Wykonujących Działalność Leczniczą¹⁴ 9 listopada 1998 r.

(dowód: akta kontroli str. 5-35)

Spółka prowadziła pięć zakładów lecznictwa uzdrowiskowego (trzy sanatoria uzdrowiskowe¹⁵, zakład przyrodolecniczy oraz przychodnię uzdrowiskową) oraz dwa urządzenia lecznictwa uzdrowiskowego (park zdrojowy i pijalnię uzdrowiskową).

Prezes Zarządu zgodnie z art. 27 ust. 3 ustawy o lecznictwie uzdrowiskowym, 20 maja 2014 r. dokonał zgłoszenia Naczelnemu Lekarzowi Uzdrowiska dla uzdrowisk z terenu województwa małopolskiego zakładów i urządzeń lecznictwa uzdrowiskowego do ewidencji,

⁸ Spółka wykonała 385.916 zabiegów bodźcowych (w tym 26.523 w ramach świadczeń finansowanych przez NFZ).

⁹ Na łączną kwotę 2.931.303 zł.

¹⁰ Jeden zabieg bodźcowy dziennie w trakcie 21-dniowego turnusu.

¹¹ Dz.U., poz. 2069. – zwane dalej rozporządzeniem w sprawie dokumentacji medycznej.

¹² Tj. dnia przeprowadzenia oględzin trzech zakładów lecznictwa uzdrowiskowego przez kontrolerów NIK.

¹³ Dz.U. z 2018 r., poz. 496 – dalej: rozporządzenie w sprawie wymagań, jakim powinny odpowiadać zakłady i urządzenia lecznictwa uzdrowiskowego.

¹⁴ Nr księgi 000 000 005 872. Oznaczenie organu rejestrowego W-12 tj. Wojewoda Małopolski.

¹⁵ Sanatorium Inhalatorium, Sanatorium „Hutnik”, Sanatorium „Papiernik”, przy czym dwa sanatoria: Sanatorium „Hutnik”, Sanatorium „Papiernik” tylko w 2016 r.

o której mowa w art. 27 ust. 1 tej ustawy. Naczelny Lekarz Uzdrawiska wskazał, że Uzdrawisko Szczawnica S.A., w tym: Sanatorium Inhalatorium, Zakład Przyrodolecznicy, Przychodnia Uzdrawiskowa, Sanatorium „Hutnik”, Sanatorium Uzdrawiskowe „Papiernik” spełniają warunki konieczne do ich rejestracji, jako zakład lecznictwa uzdrawiskowego. Aktualizacji wpisu do ewidencji dokonano w toku kontroli, tj. 18 czerwca 2018 r. Zgłoszenie zawierało informacje, o których mowa w art. 27 ust. 2 pkt 1-6 ustawy o lecznictwie uzdrawiskowym. Stan i liczba zakładów, urządzeń, gabinetów zarówno lekarskich, punktów pielęgniarskich, jak i pomieszczeń zabiegowych były zgodne ze stanem faktycznym ustalonym w trakcie oględzin¹⁶.

(dowód: akta kontroli str. 92-103, 330-335)

W decyzji uzdrawiskowej wydanej przez Ministra Zdrowia z dnia 25 listopada 2008 r. wskazano, iż w oparciu o przedstawione świadectwa potwierdzające właściwości lecznicze naturalnych surowców i właściwości lecznicze klimatu, ustalono następujące kierunki lecznicze dla uzdrawiska Szczawnica: choroby ortopedyczno-urazowe, reumatologiczne, górnych i dolnych dróg oddechowych oraz otyłość. Określone w obowiązujących w latach 2016-2018 regulaminach organizacyjnych Spółki, zgodnie z art. 13 ust. 3 ustawy o lecznictwie uzdrawiskowym zakresy udzielanych świadczeń opieki zdrowotnej były tożsame z kierunkami leczniczymi określonymi w ww. decyzjach.

Prezes Zarządu wyjaśniła m.in., że regulamin organizacyjny podmiotu leczniczego określa zakres i rodzaj udzielanych świadczeń opieki zdrowotnej ustalonych na podstawie kierunków leczniczych. Spółka była w trakcie aktualizacji Statutu.

(dowód: akta kontroli str. 61-71, 36-60, 36-60, 433)

Spółka, zawarła umowy o udzielanie świadczeń opieki zdrowotnej (lecznictwo uzdrawiskowe) na lata 2016-2018 o wartości w 2016 r. – 1.009.400 zł (w trakcie roku nastąpiło zmniejszenie do kwoty 866.920 zł), w 2017 r. – 1.046.909 zł (w trakcie roku nastąpiło zmniejszenie do kwoty 915.431 zł) i w 2018 r. – 1.154.994 zł (do 31.03.2018 r. wykonano 165.222 zł).

Spółka realizowała świadczenia opieki zdrowotnej w dwóch zakresach leczenia uzdrawiskowego: uzdrawiskowe leczenie ambulatoryjne dorosłych i dzieci, uzdrawiskowe leczenie sanatoryjne dorosłych.

(dowód: akta kontroli str. 105-107, 115-202)

Naturalnym surowcem leczniczym wydobywanym na terenie uzdrawiska Szczawnica była lecznicza woda mineralna¹⁷.

Proces leczenia uzdrawiskowego prowadzono przy użyciu naturalnego surowca leczniczego:

- własnej wody leczniczej mineralnej – do zabiegów: krenoterapii (93.3979)¹⁸, inhalacji celkowych (93.3908), inhalacji Schnitzlera (93.3909), inhalacji ultradźwiękowych pulsacyjnych (93.3904), płukania jamy ustnej¹⁹ (93.3976), kąpeli solankowych całkowitych (93.3963);
- wody leczniczej – solanki pochodzącej z ujęcia „Zabłocie” z uzdrawiska Goczałkowice-Zdrój – do zabiegów: kąpeli solankowych częściowych (93.3962) i kąpiel solankowych całkowitych (93.3963).

Zakłady lecznictwa uzdrawiskowego Spółki do wykonywania zabiegów bodźcowych wykorzystywały także produkty, które nie były naturalnymi surowcami leczniczymi, tj.:

- plastry borowinowe do okładów borowinowych (93.3953),
- pastę borowinową do kąpeli borowinowych (93.3961) i jontoforezy borowinowej (93.3959),

¹⁶ Zgodnie z aktualizacją zgłoszono do ewidencji Sanatorium Inhalatorium, Zakład Przyrodolecznicy, Przychodnię Uzdrawiskową, Pijalnię Wód, Park Górny Uzdrawiskowy (nie działały już Sanatorium „Papiernik” i Sanatorium „Hutnik”).

¹⁷ Woda z ujęcia „Piłoniakówka”, „Jan” – woda mineralna swoista, wodorowęglanowa, chlorkowa, sodowa, szczawa, woda z ujęcia „Józef” i „Józefina” – woda mineralna, swoista, wodorowęglanowa, chlorkowa, sodowa, szczawa, jodkowa, woda z ujęcia „PD-4” woda mineralna, swoista, wodorowęglanowa, chlorkowa, sodowa, wapniowa, kwasowęglowa.

¹⁸ Międzynarodowa Klasyfikacja Procedur Medycznych opracowana przez Światową Organizację Zdrowia (WHO).

¹⁹ Tj. płukanie gardła i nosa.

- płyn siarczkowy do kąpieli siarczkowej (93.3967).
(dowód: akta kontroli str. 61-71, 108-114, 227-241, 434-457)

W latach 2016 i 2017 wydobyto łącznie odpowiednio 10.541,72 m³ i 10.542,78 m³ leczniczej wody mineralnej.

(dowód: akta kontroli str. 490-530)

Wodę leczniczą solankę²⁰ (3.000 l) pochodzącą z uzdrowiska Goczałkowice-Zdrój zakupiono od podmiotu prowadzącego działalność wydobywczą naturalnego surowca leczniczego z terenu tego uzdrowiska.

(dowód: akta kontroli str. 227-241, 244, 308-312)

Do wykonywania zabiegów bodźcowych, w okresie objętym kontrolą, zakupiono:

- 84 kg płynu siarkowego²¹ do kąpieli siarczkowych od przedsiębiorcy będącego producentem płynu (płyn był produktem kosmetycznym²²),
- 27.800 szt. plastrów borowinowych²³ do okładów borowinowych od przedsiębiorcy będącego producentem plastrów (z zaznaczeniem, że borowina pochodziła z obszaru ochrony uzdrowskiej Czarny Dunajec),
- 60 kg i 6.240 litrów pasty borowinowej²⁴ do kąpieli borowinowej i jontoforezy borowinowej do okładów borowinowych od dwóch przedsiębiorców będących producentami pasty (z zaznaczeniem, że borowina pochodziła z uzdrowiska Kołobrzeg – Mirocice i z obszaru ochrony uzdrowskiej Czarny Dunajec).

(dowód: akta kontroli str. 217-225, 242-249, 308-312, 385-431)

W latach 2016-2018 (do 31 marca) wykonano ogółem 385.916 zabiegów bodźcowych (w tym 26.523 w ramach świadczeń finansowanych przez NFZ).

Do kąpieli solankowej całkowitej i częściowej stosowano solankę z ujęcia „Zabłocie”. W latach 2016 – 2018 (do 31 marca) wykonano ogółem 2.728 kąpieli (w tym 2.433 w ramach świadczeń finansowanych przez NFZ). Zużycie surowca na jeden zabieg bodźcowy wyniosło ok. 0,5-1 litra solanki i 35-90 litrów wody mineralnej.

Do krenoterapii stosowano własną wodę mineralną (z uzdrowiska Szczawnica). W latach 2016 – 2018 (do 31 marca) wykonano ogółem 358.105 zabiegów (w tym 5.850 w ramach świadczeń finansowanych przez NFZ). Zużycie surowca na jeden zabieg bodźcowy wyniosło 0,2 litra.

Do okładów borowinowych stosowano borowinę w formie plastrów borowinowych. W latach 2016 – 2018 (do 31 marca) wykonano ogółem 9.698 zabiegów (w tym 9.062 w ramach świadczeń finansowanych przez NFZ). Zużycie produktu na jeden zabieg bodźcowy wyniosło 1 plaster.

Do kąpieli borowinowej stosowano pastę borowinową. W latach 2016-2018 (do 31 marca) wykonano ogółem 544 zabiegi (w tym 451 w ramach świadczeń finansowanych przez NFZ). Zużycie produktu na jeden zabieg bodźcowy wyniosło ok. 1,5 kg.

Do fasonów borowinowych stosowano pastę borowinową. W latach 2016-2018 (do 31 marca) wykonano ogółem 1.384 zabiegi (w tym 1.242 w ramach świadczeń finansowanych przez NFZ). Zużycie surowca na jeden zabieg bodźcowy wyniosło ok. 1,5 kg.

Do jontoforezy borowinowej stosowano pastę borowinową. W latach 2016-2018 (do 31 marca) wykonano ogółem 92 zabiegi wszystkie w ramach świadczeń finansowanych przez NFZ). Zużycie – produktu na jeden zabieg bodźcowy wyniosło ok. 0,05 kg.

Do kąpieli siarczkowych stosowano płyn siarkowy. W latach 2016-2018 (do 31 marca) wykonano ogółem 502 zabiegi (w tym 333 w ramach świadczeń finansowanych przez NFZ). Zużycie produktu na jeden zabieg bodźcowy wyniosło ok. 0,10 litra.

(dowód: akta kontroli, str. 108-114, 307)

²⁰ Ze stawką podatku VAT w wysokości 8%.

²¹ Ze stawką podatku VAT w wysokości 23%.

²² Z potwierdzoną notyfikacją w bazie Cosmetics Products Notification Poland

²³ Ze stawką podatku VAT w wysokości 8%.

²⁴ Ze stawką podatku VAT w wysokości 8%.

W Spółce zostały opracowane procedury w zakresie wykonywania zabiegów bodźcowych. Okłady borowinowe wykonywano przy użyciu pasty borowinowej (plastrach). W ramach zabiegu, podgrzany do odpowiedniej temperatury plaster borowinowy należało nakładać bezpośrednio na wskazane w zleceniu miejsce (czas trwania zabiegu 15 min). Zarówno fasony borowinowe, jontoforeza borowinowa, jak i kąpiel borowinowa wykonywane były przy użyciu pasty borowinowej w wiadrze. Zabieg fasonów borowinowych polegał na umieszczeniu dłoni lub stóp pacjenta w naczyniu z podgrzaną borowiną (czas trwania zabiegu 15 min). Kąpiel borowinowa polegała na kąpieli pacjenta w wannie w temperaturze ok. 38-39 stopni C (czas trwania zabiegu 15 min). W przypadku jontoforezy borowinowej pastę należało rozprowadzić na gaziku i przyłożyć na wskazane w zleceniu miejsce (do zabiegu stosowano prąd galwaniczny).

(dowód: akta kontroli, str. 432, 348-381)

Przepis § 4 rozporządzenia w sprawie świadczeń gwarantowanych z zakresu lecznictwa uzdrowiskowego stanowi, że świadczenia gwarantowane są udzielane zgodnie ze wskazaniami aktualnej wiedzy medycznej, z wykorzystaniem metod diagnostyczno-terapeutycznych innych niż stosowane w medycynie niekonwencjonalnej, ludowej lub orientalnej.

Do dnia zakończenia kontroli w polskim systemie prawnym nie określono standardów dotyczących norm użycia naturalnych surowców leczniczych w zabiegach fizjoterapeutycznych, zatem nie można było zweryfikować zastosowania właściwej ilości naturalnych surowców leczniczych (tj. mineralnej wody leczniczej oraz solanki), używanych przez Spółkę do wykonania jednego zabiegu bodźcowego.

Zgodnie z § 7 ust. 1 zarządzenia Prezesa NFZ Nr 63/2016/DSM w sprawie określenia warunków zawierania i realizacji umów w rodzaju lecznictwo uzdrowiskowe, właściwości lecznicze wykorzystywanej przez Spółkę:

- wody mineralnej (z ujęcia „PD-4”, „Józef” „Józefina”, „Jan”, „Pitoniakówka wypływy B+C+D+G”, „Pitoniakówka wypływ F”) pochodzącej z uzdrowiska Szczawnica – potwierdzono w świadectwach, wydanych na podstawie art. 36 ust. 4 ustawy o lecznictwie uzdrowiskowym, wydanych przez Ośrodek Badań i Kontroli Środowiska z Katowic w 2008 r. oraz w decyzji Ministra Zdrowia z dnia 25 listopada 2008 r. o potwierdzeniu możliwości prowadzenia lecznictwa uzdrowiskowego na obszarze uznanym za uzdrowisko Szczawnica;
- wody leczniczej – solanki (z ujęcia „Zabłocie”) pochodzącej z uzdrowiska Goczałkowice-Zdrój – potwierdzono w świadectwach, wydanych na podstawie art. 36 ust. 4 ustawy o lecznictwie uzdrowiskowym, przez Narodowy Instytut Zdrowia Publicznego – Państwowy Zakład Higieny w 2011 r. oraz w decyzji Ministra Zdrowia z dnia 30 kwietnia 2009 r. o potwierdzeniu możliwości prowadzenia lecznictwa uzdrowiskowego na obszarze uznanym za uzdrowisko Goczałkowice-Zdrój²⁵.

Ponadto, Spółka posiadała następujące świadectwa dla produktów wykorzystywanych do ww. zabiegów bodźcowych (określonych w załączniku nr 4 do zarządzenia Nr 63/2016/DSM w sprawie określenia warunków zawierania i realizacji umów w rodzaju lecznictwo uzdrowiskowe):

- świadectwa kontroli jakości dla pasty borowinowej wystawione przez producenta²⁶. Do produkcji pasty borowinowej wykorzystywano borowinę pochodzącą ze złoża leżącego w strefie obszaru ochrony uzdrowiskowej gminy Czarny Dunajec, posiadającą świadectwo potwierdzające właściwości lecznicze borowiny ze złoża Puścizna Wielka

²⁵ Zmienionej decyzją z dnia 7 stycznia 2015 r. i uzupełnionej dnia 3 lutego 2015 r.)

²⁶ z 1.03.2016 z datą ważności do 3.2017, z 5.04.2016 z datą ważności do 4.2017, z 11.02.2016 z datą ważności do 2.2017, 10.08.2015 z datą ważności do 8.2016, z 1.07.2015 z datą ważności do 7.2016, z 11.05.2015 z datą ważności do 5.2016, z 27.05.2015 z datą ważności do 5.2016, z 4.01.2016 z datą ważności 1.2017, z 21.09.2015 z datą ważności do 9.2016, z 14.09.2016 z datą ważności do 9.2017, z 12.05.2016 z datą ważności 5.2017, z 12.07.2016 z datą ważności 7.2017, z 26.08.2016 z datą ważności 8.2017, z 17.03.2016 z datą ważności 3.2017, z 2.06.2016 z datą ważności 6.2017, z 4.11.2016 z datą ważności 11.2017, z 3.04.2018 z datą ważności 4.2019, z 7.11.2017 z datą ważności 11.2018, z 12.02.2018 z datą ważności 2.2019.

w Czarnym Dunajcu, wydanym przez Narodowy Instytut Zdrowia Publicznego – Państwowy Zakład Higieny z 24 października 2013 r. (borowina ta mogła być stosowana we wszystkich formach zabiegów borowinowych, zwłaszcza do kąpieli całkowitych i częściowych, okładów, zawiązań i tamponów ginekologicznych). Decyzją Ministra Zdrowia z 15 października 2014 r. potwierdzono możliwość prowadzenia lecznictwa uzdrowiskowego na obszarze uznanym za obszar ochrony uzdrowiskowej „Czarny Dunajec”²⁷;

- świadectwo potwierdzające właściwości lecznicze peloidu – borowiny (ze złoża Kołobrzeg – Mirocice w gminie Kołobrzeg) – nr HU-63/BL-1/2008 wydane przez Narodowy Instytut Zdrowia Publicznego – Państwowy Zakład Higieny, w którym stwierdzono m.in., że borowina spełnia wymagania określone dla borowiny o właściwościach leczniczych i jest przydatna do stosowania zewnętrznego wg wskazań lekarskich w formie okładów i kąpieli całkowitych lub częściowych oraz zawiązań.

W trakcie oględzin²⁸ stwierdzono, iż do zabiegów okładów borowinowych wykorzystywano plastry borowinowe, do kąpieli borowinowych i jontoforezy borowinowej – pastę borowinową.

(dowód: akta kontroli, str. 227-241, 330-335, 395-429, 531-638,)

W okresie objętym kontrolą Spółka zlecała Akademii Górniczo-Hutniczej Wydział Geologii, Geofizyki i Ochrony Środowiska (AGH) wykonywanie analiz fizykochemicznych wody leczniczej na ujęciu Jan, PD-4 i Magdalena, Stefan, Józef, Józefina, Pitoniakówka wypływ B+C+D+G, Pitoniakówka wypływ F. W zakładach lecznictwa uzdrowiskowego Spółki nie przeprowadzano badań mikrobiologicznych i fizykochemicznych (leczniczych) mineralnej wody leczniczej doprowadzonej do wanien kąpielowych i pijalni uzdrowiskowej, wody leczniczej – solanki zakupionej do kąpieli solankowych (częściowych i całkowitych) oraz plastrów i pasty borowinowej wykorzystywanej do zabiegów bodźcowych: okładów borowinowych oraz kąpieli borowinowych i jontoforezy borowinowej.

W związku ze zleconymi badaniami próbek wody Spółka dysponowała:

- analizami fizykochemicznymi wody podziemnej z ujęć Jan, PD-4 wraz ze sprawozdaniami z badań dla ujęć Jan, PD-4 i Magdalena opracowanymi przez Laboratorium Hydrogeochemiczne AGH z 22 września 2015 r.,
- analizami fizykochemicznymi wody podziemnej z ujęć Stefan, Józef, Józefina wraz ze sprawozdaniami z badań tych wód opracowanymi przez Laboratorium Hydrogeochemiczne AGH z 12 października 2016 r.
- analizami fizykochemicznymi wody podziemnej z ujęć, Pitoniakówka wypływ B+C+D+G, Pitoniakówka wypływ F wraz ze sprawozdaniami z ujęć Wanda, Szymon, Pitoniakówka wypływ B+C+D+G, Pitoniakówka wypływ F opracowanymi przez Laboratorium Hydrogeochemiczne AGH z 24 października 2017 r.

Wyniki przeprowadzonych badań potwierdziły prawidłowość właściwości fizykochemiczne wód leczniczych.

W okresie objętym kontrolą, Spółka zlecała również wykonywanie badań wody pod kątem bakteriologicznym firmie SGS Polska. Spółka dysponowała sprawozdaniami z badań bakteriologicznych z ujęć wody Jan, Józef, Stefan, Józefina, PD-4, Pitoniakówka wypływ B, C, D, F, G. Badania wykonywane były z częstotliwością mniej więcej raz na miesiąc (łącznie 12 w ciągu każdego roku).

Wyniki przeprowadzonych badań potwierdziły prawidłowość właściwości mikrobiologiczne wód leczniczych.

(dowód: akta kontroli, str. 459-489, 674-680)

Zakłady przyrodolecznicze Spółki nie spełniały niektórych wymagań techniczno-organizacyjnych oraz lokalowych określonych w rozporządzeniu w sprawie wymagań, jakim powinny odpowiadać zakłady i urządzenia lecznictwa uzdrowiskowego. W trakcie czynności

²⁷ Ustalono dla ww. obszaru, w oparciu o przedstawione świadectwa potwierdzające właściwości lecznicze naturalnych surowców i właściwości lecznicze klimatu, następujące kierunki lecznicze: choroby ortopedyczno-urazowe, choroby reumatologiczne i choroby ginekologiczne

²⁸ W dniach 26 kwietnia i 12 czerwca 2018 r..

kontrolnych w dniach 26 kwietnia i 12 czerwca 2018 r. w Spółce przeprowadzono oględziny pomieszczeń, w których odbywało się leczenie uzdrowskowe sanatoryjne oraz ambulatoryjne. W wyniku oględzin stwierdzono m.in., iż w Zakładzie Przyrodolecznictwa znajdowały się: dwa gabinety lekarskie, jeden gabinet zabiegowy, jedna dyżurka pielęgniarska (wyposażona w leki i zestaw do udzielania pierwszej pomocy). Do wykonywania zabiegów w zakładzie służyły: dwie wanny do kąpieli leczniczych mineralnych, inhalatoria do inhalacji z leczniczych wód mineralnych (sześć stanowisk do inhalacji Bullinga, 12 stanowisk do inhalacji celkowych, dwa stanowiska do płukania nosa i gardła, jedno stanowisko do inhalacji Schnitzla, dwa stanowiska do inhalacji ultradźwiękami), dwie wanny do kąpieli borowinowych, dwa stanowiska do fasonów borowinowych, cztery stanowiska do okładów borowinowych i jedno stanowisko do jontoforezy borowinowej, trzy wanny do hydroterapii, pięć wanien do masażu wirowego kończyn górnych i dolnych, jedno stanowisko do bicia szkockich. Zakład wyposażony był również w jedno stanowisko kriostymulacji parami azotu i jedno stanowisko kriostymulacji dwutlenkiem węgla (nie wykonywano tam zabiegów bodźcowych). Wszystkie wanny wyposażone były w uchwyty nawannowe/naścienne ułatwiające pacjentowi wejście do wanny i wyjście oraz instalację przywoławczą. Przy każdym stanowisku zabiegowym znajdował się zegar elektroniczny pozwalający na określenie czasu trwania zabiegu. Pomieszczenia, w których do zabiegów leczniczych wykorzystywano wody lecznicze, były wyposażone w wentylację mechaniczną z dolnym wyciągiem. Pomieszczenia zakładu przyrodolecznictwa wyposażone były w wentylację grawitacyjną, wentylację nawiewno-wywiewną. Urządzenia do hydroterapii zasilane były wodą o ciśnieniu od 4 do 6 atmosfer.

Wszystkie urządzenia używane do przeprowadzania zabiegów miały zapewnioną dezynfekcję, zgodnie przyjętą instrukcją, w celu zapewnienia ich sterylności.

W kuchni borowinowej znajdowała się ciepłarka do borowiny z płaszczem wodnym usadowiona w ciągu wentylacji. Wszystkie surowce naturalne i produkty przechowywane były w pomieszczeniach magazynowych. Wszystkie surowce i produkty miały aktualne daty ważności. Spółka nie posiadała sali wypoczynkowej. Trwały prace związane z jej przygotowaniem. W zakładzie znajdowała się natomiast sala umożliwiająca wypoczynek w pozycji siedzącej.

W holu głównym obiektu znajdowały się tablice informujące o rodzajach zabiegów i ich umiejscowieniu. Przy każdym gabinecie zabiegowym znajdowała się informacja o rodzaju zabiegu, godzinach przeprowadzania i osobach wykonujących zabieg

Pijalnia była zlokalizowana w strefie "A" ochrony uzdrowskowej, dostosowana była do eksploatacji całorocznej i wyposażona m.in. w: instalacje do podgrzewania wody do temperatury zalecanej przez lekarza, urządzenia do kontrolowania temperatury wody, salę spacerową. W widocznych miejscach przy wejściu do pijalni uzdrowskowej umieszczono regulamin porządkowy określający sposób korzystania z pijalni uzdrowskowej. Pijalnia wyposażona była w tablice określające w formie graficznej i opisowej właściwości fizykochemiczne udostępnianych wód leczniczych oraz wskazania do ich stosowania w formie kuracji pitnej.

dowód: akta kontroli str. 330-341, 348-381)

Zgodnie z § 18 rozporządzenia w sprawie wymagań, jakim powinny odpowiadać zakłady, w terminie nie dłuższym niż do 31 grudnia 2018 r. pomieszczenia i urządzenia lecznictwa powinny zostać dostosowane do wymagań określonych w tym rozporządzeniu. Według stanu na dzień 12 czerwca 2018 r. Uzdrowsko Szczawnica S.A. nie było w pełni dostosowane do ww. wymagań.

Prezes Zarządu wyjaśniła, że trwają prace projektowe związane z zapewnieniem na poziomie bazy noclegowej pomieszczenia higieniczno-sanitarnego dla osoby niepełnosprawnej oraz spełnienia wymagania w zakresie posiadania sali wypoczynkowej umożliwiającej wypoczynek po zabiegach odpowiednio do rodzaju i liczby stanowisk zabiegowych wykorzystywanych przez pacjentów. Wszystkie dostosowania wynikające z ww. rozporządzenia zostaną wykonane w terminie nie dłuższym niż 31 grudnia 2018 r.

(dowód: akta kontroli str. 336)

Spółka wykonywała zabiegi borowinowe na bazie plastrów borowinowych i pasty borowinowej. W dniu 20 czerwca 2016 r. opracowano zestaw procedur w zakresie zapobiegania i zwalczania zakażeń oraz chorób zakaźnych. Jedną z procedur była

procedura transportu preparatów borowinowych na terenie zakładu, która określała sposób ich transportu wewnątrz zakładu. Pudełka z plastrami borowinowymi i wiadra z pastą borowinową powinny być transportowane do Zakładu Przyrodoleczniczego przy pomocy transportu zewnętrznego dostawcy. Przechowywane miały być w pomieszczeniach magazynowych i dostarczane w miejsce udzielania świadczeń zdrowotnych codziennie przez pracownika Uzdrawiskowego Zakładu Górniczego. Zużyte plastry borowinowe i zużyta pasta borowinowa miały być traktowane jak odpad komunalny. Proces technologiczny użytkowania borowiny wykluczał możliwość używania do zabiegów peloidów zużytych (odpadowych), co było zgodne z postanowieniem § 7 pkt 14 lit. c rozporządzenia w sprawie wymagań, jakim powinny odpowiadać zakłady.

(dowód: akta kontroli str. 639-673)

W latach 2016-2018 (do 31 marca) w ramach umów zawartych z NFZ leczonych było 2.385 pacjentów, w tym: w 2016 r. – 1.169, w 2017 r. – 1.061 i do 31 marca 2018 r. – 155. Świadczeń udzielono w zakresie: uzdrawiskowego ambulatoryjnego leczenia dzieci i dorosłych (ok. 60%) oraz sanatoryjnego leczenia dorosłych (ok. 40%).

(dowód: akta kontroli str. 304-306)

Badaniem w zakresie przestrzegania zasad realizowania świadczeń opieki zdrowotnej, w tym wykorzystania naturalnych surowców leczniczych, objęto dokumentację medyczną 90 pacjentów²⁹. Analiza dokumentacji medycznej 90 pacjentów w zakresie uzdrawiskowego leczenia sanatoryjnego dorosłych wykazała, że:

- Każdorazowo dokonywano wstępnego badania lekarskiego (w pierwszej dobie po przyjęciu) oraz badania końcowego (w ostatniej dobie przed wypisem). Badania kontrolne odbywały się nie mniej niż dwa razy w ciągu turnusu.
- Zabiegi planowano i realizowano w taki sposób, by pacjentowi w trakcie trwania 21 dniowego turnusu wykonano co najmniej jeden zabieg bodźcowy dziennie (tj. 18 zabiegów bodźcowych), średnio co najmniej trzy zabiegi dziennie, a ich łączna liczba była nie mniejsza niż 54. Zabiegi wykonywano od poniedziałku do soboty,
- 60 pacjentom (66%), w ramach 18 wymaganych podczas turnusu zabiegów bodźcowych, wykonano zabiegi z wykorzystaniem produktów, nie będących naturalnymi surowcami leczniczymi. Pozostałym 30 pacjentom (34%) Spółka udzieliła świadczeń opieki zdrowotnej, zgodnie z warunkami dotyczącymi sposobu oraz czasu ich realizacji.

We wszystkich 90 badanych przypadkach lekarze prowadzący posiadali specjalizacje: z zakresu balneologii oraz laryngologii, chorób wewnętrznych, alergologii i ukończony kurs w zakresie podstaw z balneologii, tj. zgodnie z § 2 ust. 4 rozporządzenia w sprawie świadczeń gwarantowanych.

(dowód: akta kontroli str. 313-328)

Zgodnie z § 15 ust. 1 pkt 7 rozporządzenia w sprawie dokumentacji medycznej we wszystkich 90 badanych przypadkach indywidualna dokumentacja medyczna zawierała kartę zabiegów fizjoterapeutycznych. We wszystkich przypadkach w karcie zabiegów brakowało podpisu fizjoterapeuty wykonującego zabieg (wykonanie danego zabiegu potwierdzano było parafką bądź potwierdzono pieczęcią oznaczającą określony rodzaj zabiegu).

Biorąc pod uwagę wzory podpisów wszystkich fizjoterapeutów, można było zweryfikować, który z fizjoterapeutów przeprowadzał dany zabieg. Nie stwierdzono przypadku nieujęcia fizjoterapeutów w obowiązującym na dany okres aneksie do umowy z Narodowym Funduszem Zdrowia o udzielanie świadczeń opieki zdrowotnej – lecznictwo uzdrawiskowe.

(dowód: akta kontroli str. 313-328, 341-347)

Spółka w okresie objętym kontrolą nie korzystała z usług podwykonawców w zakresie realizacji zabiegów bodźcowych.

(dowód: akta kontroli str.216)

Zgodnie z wymogiem określonym w § 3 umów o udzielanie świadczeń opieki zdrowotnej – lecznictwo uzdrawiskowe zawartych z NFZ w okresie objętym kontrolą Spółka posiadała

²⁹ Dobranych w sposób losowy.

ważną umowę ubezpieczenia od odpowiedzialności cywilnej za szkody wyrządzone w związku z udzielaniem świadczeń.

(dowód: akta kontroli str. 290-303)

W okresie objętym kontrolą w zakładach lecznictwa uzdrowiskowego Spółki zostały przeprowadzone następujące kontrole:

- 32 kontrole przeprowadzone przez Powiatową Stację Sanitarno-Epidemiologiczną w Nowym Targu. Podczas 15 kontroli stwierdzono nieprawidłowości, które dotyczyły m.in. niewłaściwego stanu ścian, podłóg, okien, urządzeń sanitarnych, mebli braku procedur w zakresie zwalczania zakażeń i chorób, brak wentylacji w części pomieszczeń. Wszystkie nieprawidłowości zostały usunięte;
- jedna kontrola Naczelnego Lekarza Uzdrawiska w związku ze skargą pacjenta dotyczącą pobytu w Sanatorium Uzdrawiskowym „Papiernik”. Nie stwierdzono nieprawidłowości.

Powyższe kontrole nie dotyczyły prawidłowości wykorzystywania naturalnych surowców leczniczych, w udzielanych przez Spółkę zabiegach bodźcowych.

(dowód: akta kontroli, str. 205-215)

Spółka prowadziła uzdrowiskowy zakład górniczy. Minister Ochrony Środowiska, Zasobów Naturalnych i Leśnictwa wydał 9 czerwca 1993 r. koncesję dla Uzdrawiska Szczawnica na eksploatację wód leczniczych z przeznaczeniem do zabiegów leczniczych oraz produkcji rynkowej. Koncesja została udzielona na okres 20 lat³⁰. Decyzją Marszałka Województwa Małopolskiego z 22 czerwca 2012 r. zmieniono koncesję ustalając termin ważności koncesji na 9 czerwca 2063 r.

Zgodnie z art. 101 ustawy z dnia 9 czerwca 2011 r. Prawo geologiczne i górnicze³¹ do 28 lutego każdego roku opracowany był operat ewidencyjny zawierający ocenę zmian zasobów w roku poprzedzającym.

W okresie objętym kontrolą opracowane zostały operaty ewidencyjne złoża wód leczniczych według stanu zasobów na dzień 31 grudnia 2016 r. i 31 grudnia 2017 r.

W operacie nie zawarto oceny wyników badań (analiz) fizykochemicznych wód leczniczych. Ocena wyników badań (analiz) fizykochemicznych wód leczniczych znajdowała się w „Rocznej analizie gospodarki złożem” za dany rok. W okresie objętym kontrolą sporządzone zostały dwie Roczne analizy gospodarki złożem – interpretacja wyników obserwacji stacjonarnych wykonanych w ujęciu wód leczniczych za 2016 r. i za 2017 r. Z analiz tych wynikało m.in., iż sytuacja w ujęciach w zakresie m.in. wydajności, zawartości składników mineralnych nie zmieniła się znacząco w stosunku lat ubiegłych.

(dowód: akta kontroli, str. 434-489)

W badanym okresie 3 kontrole przeprowadził Okręgowy Urząd Górniczy w Krakowie oraz Wyższy Urząd Górniczy w Katowicach w zakresie: wydobywania kopalin objętych własnością górniczą, zgodności prowadzenia ruchu zgodnie z ustaleniami planu ruchu, utrzymania właściwego stanu technicznego instalacji i urządzeń, gospodarki złożem prowadzenia dokumentacji, prowadzenia dokumentacji geologicznej. Nie stwierdzono nieprawidłowości.

(dowód: akta kontroli, str. 211)

Spółka w latach 2016-2018 (31.03.2018) sprzedała 13,945 m³ wody leczniczej³² – czterem podmiotom prowadzącym zakłady lecznictwa uzdrowiskowego (w tym trzem w uzdrawisku Szczawnica i jednemu w uzdrawisku Rabka-Zdrój), z tego:

- 3,95 m³ z ujęcia „Józef”;
- 2,44 m³ z ujęcia „Józefina”;
- 4,73 m³ z ujęcia „Stefan”;
- 2,825 m³ z ujęcia „Jan”.

(dowód: akta kontroli, str. 250-289)

³⁰ Decyzją Ministra z 29 lipca 1998 r. zmieniono koncesję ustalając granicę obszaru górniczego. Decyzją Ministra z 26 marca 1999 r. zmieniono koncesję z 1993 r. w zakresie udzielenia koncesji na wydobywanie wód leczniczych.

³¹ Dz.U z 2017 r. poz. 2126 ze zm.

³² Ze stawką podatku VAT w wysokości 23%.

W działalności kontrolowanej jednostki w przedstawionym wyżej zakresie stwierdzono następujące nieprawidłowości:

1. W latach 2016-2018, Spółka do wykonania 11.180 zabiegów bodźcowych³³, tj. 42% zabiegów bodźcowych finansowanych przez NFZ (określonych w załączniku nr 4 do zarządzenia Nr 63/2016/DSM w sprawie określenia warunków zawierania i realizacji umów w rodzaju lecznictwo uzdrowiskowe), wykorzystywała produkty, które nie były naturalnymi surowcami leczniczymi, w tym:

- płyn siarkowy – do 333 zabiegów kąpiei siarczkowych (93.3967), co odpowiadało 1,2% zabiegów kąpiei siarczkowych finansowanych przez NFZ,
- plastry borowinowe – do 9.062 zabiegów okładów borowinowych (93.3953), co odpowiadało 34% zabiegów finansowanych przez NFZ,
- pastę borowinową – do 451 zabiegów kąpiei borowinowej (93.3961), co odpowiadało 1,7% zabiegów finansowanych przez NFZ, 1.242 zabiegów fasonów borowinowych (93.3955), co odpowiadało 4,7% zabiegów finansowanych przez NFZ i 92 zabiegów jontoforezy borowinowej (93.3959), co odpowiadało 0,3% zabiegów finansowanych przez NFZ.

(dowód: akta kontroli str. 108-113)

Na przykładzie badanej próby 90 pacjentów stwierdzono, że 60 pacjentom (tj. 66%), w ramach 18 wymaganych podczas turnusu zabiegów bodźcowych, wykonano zabiegi z wykorzystaniem surowców leczniczych nie będących naturalnymi surowcami leczniczymi³⁴, z tego:

- w jednym przypadku wykonano kąpiel siarczkową z użyciem płynu siarczkowego i okłady borowinowe z użyciem plastrów borowinowych,
- w 42 przypadkach – okłady borowinowe zużyciem plastrów borowinowych,
- w pięciu przypadkach kąpiei borowinową z użyciem pasty borowinowej i okłady borowinowe z użyciem plastrów borowinowych,
- w dziesięciu przypadkach fasony borowinowe z użyciem pasty borowinowej i okłady borowinowe z użyciem plastrów borowinowych,
- w dwóch przypadkach fasony borowinowe z użyciem pasty borowinowej.

(dowód: akta kontroli str. 313-328)

Ww. produkty nie były naturalnymi surowcami leczniczymi w rozumieniu przepisu art. 2 pkt 1 lit. a ustawy o lecznictwie uzdrowiskowym oraz § 7 ust. 1 zarządzenia Nr 63/2016/DSM w sprawie określenia warunków zawierania i realizacji umów w rodzaju lecznictwo uzdrowiskowe. Ich właściwości lecznicze nie zostały potwierdzone w decyzjach Ministra Zdrowia, wydanych na podstawie art. 40 ust. 2 w związku z art. 19 ust. 1 pkt 2 ustawy o lecznictwie uzdrowiskowym.

W § 2 ust. 4 ww. zarządzenia określono, że naturalnymi surowcami leczniczymi są gazy lecznicze i kopaliny lecznicze, w tym wody lecznicze i peloidy, których właściwości lecznicze zostały potwierdzone w decyzji Ministra Zdrowia.

Prezes Zarządu wyjaśniła, że Uzdrowisko Szczawnica S.A. stosowało plastry i pastę borowinową do zabiegów bodźcowych w najlepszej wierze i w przeświadczeniu, że spełniają one wszelkie wymagania stawiane surowcom leczniczym. Uzdrowisko posiadało zawartą umowę, której przedmiotem była sprzedaż borowiny typu wysokiego ze złoża w Czarnym Dunajcu w postaci pasty borowinowej w plastrach. Sprzedawana borowina posiada wszelkie niezbędne zezwolenia oraz atesty Ministra Zdrowia i spełnia wymogi określone w ustawie o lecznictwie uzdrowiskowym. Borowina jest badana na bieżąco, a do każdej dostawy dołączane jest świadectwo jakości. W ocenie właściwości pozabiegowych plastrów borowinowych w aspekcie ich wpływu na środowisko naturalne borowiny pochodzącej z Czarnego Dunajca wydanej przez Państwowy Zakład Higieny, Zakład Tworzyw Uzdrowiskowych stwierdza się, że tzw. plastry borowinowe to naturalna borowina

³³ W latach 2016-2018 (I kw.) Spółka wykonała 385.916 zabiegów bodźcowych ogółem, w tym 26.523 zabiegów bodźcowych finansowanych z NFZ

³⁴ W ramach 2.386 wykonanych zabiegów bodźcowych 90 pacjentom uzdrowiskowego leczenia sanatoryjnego 937 zabiegów (39%) wykonano z wykorzystaniem produktów nie będących naturalnymi surowcami leczniczymi)

lecnicza (torf), niezawierająca żadnych substancji potencjalnie szkodliwych, także dla środowiska naturalnego. Podczas przygotowania do zabiegu (podgrzanie wraz z opakowaniem zewnętrznym) oraz w kontakcie ze skórą, nie zmieniają się istotne właściwości masy torfowej. Plastry borowinowe używane w latach 2016-2018 (do 31 marca) do zabiegów bodźcowych wykonywanych w ramach realizacji umów w rodzaju lecni³⁵ctwo uzdrowiskowe posiadają świadectwo potwierdzające ich właściwości lecznicze, wydane przez Narodowy Instytut Zdrowia Publicznego – Państwowy Zakład Higieny Zakład Tworzyw Uzdrawiskowych w Poznaniu. Według tego świadectwa „*Borowina pochodząca ze złoża typu wysokiego Puścizna Wielka w Czarnym Dunajcu może być stosowana we wszystkich formach zabiegów borowinowych, w tym zwłaszcza: kąpeli całkowitych i częściowych, okładów, zawijań, tamponów ginekologicznych wg wskazań lekarskich*”. Również zakupiona pasta borowinowa pochodząca ze złoża Kołobrzeg-Mirocice posiada świadectwo potwierdzające właściwości lecznicze wydane przez Narodowy Instytut Zdrowia Publicznego – Państwowy Zakład Higieny Zakład Tworzyw Uzdrawiskowych w Poznaniu, z treści którego wynika, że borowina pochodząca z tego złoża może być stosowana wg wskazań lekarskich w formie okładów i kąpeli całkowitych lub częściowych oraz zawijań. Według specyfikacji producenta, pasta ta, to *torf leczniczy (borowina) o właściwościach leczniczych potwierdzonych przez Narodowy Instytut Zdrowia Publicznego – Państwowy Zakład Higieny Zakład Tworzyw Uzdrawiskowych w Poznaniu (...) przeznaczona do stosowania u podmiotów z refundacją NFZ*. Spółka posiada oświadczenie dostawcy, że borowina dostarczana do użytku uzdrowiska jest ręcznie selekcyjonowana i nieobrabiana mechanicznie.

(dowód: akta kontroli, str. 382-432)

Świadectwa, na które w wyjaśnieniach powołuje się Prezes Zarządu Uzdrowiska to: świadectwo potwierdzające właściwości lecznicze peloidu (borowiny) nr HU-1/BL-1/2013 z 24 października 2013 r. ze złoża Puścizna Wielka w Czarnym Dunajcu oraz świadectwo potwierdzające właściwości lecznicze peloidu (borowiny) nr HU-62/BL-1/2008 z 15 lipca 2008 r. ze złoża Kołobrzeg – Mirocice. Obydwa świadectwa, wydane przez Narodowy Instytut Zdrowia Publicznego – Państwowy Zakład Higieny potwierdzają właściwości lecznicze borowiny, a nie jak podano w wyjaśnieniach plastrów i pasty borowinowej. Natomiast ocena wydana przez Państwowy Zakład Higieny Zakład Tworzyw Uzdrawiskowych³⁵ dotyczy właściwości pozabiegowych „plastrów borowinowych” w aspekcie ich wpływu na środowisko naturalne.

(dowód: akta kontroli, str. 398-401, 429)

Płyn siarczkowy stosowany do kąpeli siarczkowych był produktem kosmetycznym z potwierdzoną notyfikacją w bazie Cosmetics Products Notification Poland.

(dowód: akta kontroli, str. 430-431)

Sławomir Neumann Sekretarz Stanu w Ministerstwie Zdrowia – w odpowiedzi na interpelację w sprawie stosowania i sprzedaży produktu leczniczego pasty borowinowej w lecni³⁶ctwie uzdrowiskowym – stwierdził: *Istotą lecnictwa uzdrowiskowego są naturalne (nieprzetworzone) surowce lecznicze, takie jak torfy lecznicze (borowiny) czy wody lecznicze. Pasta borowinowa będąca produktem leczniczym może być stosowana w świadczeniach opieki zdrowotnej z zakresu lecnictwa uzdrowiskowego, ale nie może być stosowana do zabiegów w zakładach lecnictwa uzdrowiskowego zamiast naturalnych surowców leczniczych. Wprowadzenie możliwości zastąpienia naturalnej borowiny przetworzonymi lekami, takimi jak: plastry borowinowe i pasta borowinowa, jest sprzeczne z ideą lecnictwa uzdrowiskowego.*

Podkreślić należy, że produkty takie jak: płyn siarkowy, pasta borowinowa, plastry borowinowe, które nie są naturalnymi surowcami leczniczymi, nie mogą być wykorzystywane do wykonywania zabiegów bodźcowych, określonych w załączniku nr 4 do zarządzenia Nr 63/2016/DSM w sprawie określenia warunków zawierania i realizacji umów w rodzaju lecni³⁷ctwo uzdrowiskowe. Wykonanie zabiegu bodźcowego z ich użyciem nie można uznać za realizację wymogu udzielania jednego zabiegu bodźcowego dziennie,

³⁵ Nr HU/272/2006 z 10 sierpnia 2006 r. podpisana przez dr T. Latour

³⁶ W odpowiedzi z dnia 17.10.2013 r. na interpelację posła Elżbiety Achinger z dnia 30.08.2013 r. (nr 20594).

wskazanego w pkt A i B załącznika nr 1 do rozporządzenia w sprawie świadczeń gwarantowanych z zakresu lecznictwa uzdrowiskowego.

Właściwości lecznicze tych produktów nie zostały potwierdzone w świadectwach potwierdzających właściwości lecznicze naturalnych surowców leczniczych, wydanych na podstawie art. 36 ust. 4 ustawy o lecznictwie uzdrowiskowym oraz decyzji Ministra Zdrowia o potwierdzeniu możliwości prowadzenia lecznictwa uzdrowiskowego w uzdrowisku, wydanej na podstawie art. 40 ust. 2 w związku z art. 19 ust.1 pkt 2 ustawy o lecznictwie uzdrowiskowym.

2. We wszystkich 90 badanych przypadkach dokumentacji medycznej pacjentów udzielenie zabiegów w ramach świadczeń leczenia uzdrowiskowego było potwierdzone przez przeprowadzającego zabieg fizjoterapeutę jedynie parafką bądź pieczętką określającą rodzaj zabiegu, co było niezgodne § 10 ust.1 pkt 3 rozporządzenia w sprawie dokumentacji medycznej.

Przepis § 10 ust. 1 pkt 3 lit. e ww. rozporządzenia stanowi, że dokumentacja indywidualna pacjenta zawiera m.in. oznaczenie i podpis osoby udzielającej świadczeń zdrowotnych.

W § 15 ust. 1 pkt 7 ww. rozporządzenia określono, że karta zabiegów fizjoterapeutycznych stanowi dodatkowy dokument do historii choroby pacjenta (jest to dokumentacja indywidualna wewnętrzna).

Zgodnie z § 37 ust. 2 ww. rozporządzenia do prowadzenia dokumentacji w zakładzie lecznictwa uzdrowiskowego stosuje się odpowiednie przepisy właściwe dla rodzaju działalności leczniczej wykonywanej w tym zakładzie.

(dowód: akta kontroli, str. 313-328)

Prezes Zarządu wyjaśniła, że podpisy były składane w formie parafki z uwagi na zbyt mało miejsca na złożenie całego i czytelnego podpisu osoby wykonującej zabieg. W części kart wykonanie zabiegu było potwierdzone poprzez opieczetowanie ogólną pieczętką działu zabiegowego. Jednocześnie Prezes poinformowała, iż w trakcie kontroli zostały wprowadzone zmiany w tym zakresie poprzez ustalenie karty wzorów podpisów i parafek wszystkich pracowników, aby była możliwość zidentyfikowania osób wykonujących zabieg.

(dowód: akta kontroli, str. 329)

IV. Uwagi i wnioski

Wnioski pokontrolne

Przedstawiając powyższą ocenę wynikającą z ustaleń kontroli, Najwyższa Izba Kontroli, na podstawie art. 53 ust. 1 pkt 5 ustawy z dnia 23 grudnia 1994 r. o Najwyższej Izbie Kontroli³⁷, wnosi o:

- 1) zaprzestanie wykorzystywania produktów, które nie są naturalnymi surowcami leczniczymi do udzielania zabiegów bodźcowych, określonych w załączniku nr 4 do zarządzenia Nr 63/2016/DSM w sprawie określenia warunków zawierania i realizacji umów w rodzaju lecznictwo uzdrowiskowe;
- 2) zamieszczanie w dokumentacji indywidualnej pacjentów danych osoby udzielającej świadczenia, tj. imienia i nazwiska, tytułu zawodowego oraz podpisu.

V. Pozostałe informacje i pouczenia

Prawo zgłoszenia zastrzeżeń

Wystąpienie pokontrolne zostało sporządzone w dwóch egzemplarzach; jeden dla kierownika jednostki kontrolowanej, drugi do akt kontroli.

Zgodnie z art. 54 ustawy o Najwyższej Izbie Kontroli kierownikowi jednostki kontrolowanej przysługuje prawo zgłoszenia na piśmie umotywowanych zastrzeżeń do wystąpienia pokontrolnego, w terminie 21 dni od dnia jego przekazania. Zastrzeżenia zgłasza się do dyrektora Delegatury NIK w Krakowie.

³⁷ Dz.U. z 2017 r., poz. 524 – dalej: ustawa o NIK.

Obowiązek
poinformowania
NIK o sposobie
wykonania wniosków

Zgodnie z art. 62 ustawy o NIK proszę o poinformowanie Najwyższej Izby Kontroli, w terminie 21 dni od otrzymania wystąpienia pokontrolnego, o sposobie wykonania wniosków pokontrolnych oraz o podjętych działaniach lub przyczynach niepodjęcia tych działań.

W przypadku wniesienia zastrzeżeń do wystąpienia pokontrolnego, termin przedstawienia informacji liczy się od dnia otrzymania uchwały o oddaleniu zastrzeżeń w całości lub zmienionego wystąpienia pokontrolnego.

Kraków, dnia 29 czerwca 2018 r.

Kontrolerzy:

Anna Stochel-Lukasińska
Główny specjalista kontroli państwowej

Barbara Guga
Główny specjalista kontroli państwowej

Najwyższa Izba Kontroli
Delegatura w Krakowie

z up.

Marcin Kopeć
Wicedyrektor